

TIP 2 - OORDEEL ZELF

DOELSTELLING

De leerlingen leren de twaalf boeken van *De Leeslijst* kennen. Op basis daarvan zien ze in dat het nagenoeg onmogelijk is om parameters te zoeken aan de hand waarvan je kan uitmaken of een boek voor jongeren dan wel voor volwassenen is geschreven, recent verschenen of al lang geleden gepubliceerd werd, door een man of vrouw werd geschreven... Ze zien in dat labels 'kunstmatig' zijn (en veeleer uit commerciële overwegingen op boeken worden geplakt). Zo leren ze open staan voor alle soorten boeken: jeugdboeken hoeven niet kinderachtig te zijn, 'klassiekers' niet verouderd...

TIJDSBESTEDING

1 lesuur

VOORBEREIDEND WERK VOOR DE LEERKRACHT

Maak een blad met twaalf fragmenten uit de boeken van *De Leeslijst* en kopieer dit voor elke leerling.

WERKWIJZE

STAP 1

De leerlingen lezen de fragmenten. Bij elk fragment noteren ze a) of ze denken dat het tot de jeugdliteratuur of de volwassenenliteratuur wordt gerekend, b) of ze denken dat het door een man of een vrouw is geschreven en c) wat de mogelijke verschijningsdatum zou kunnen zijn.

STAP 2

Overloop de fragmenten en vraag de leerlingen wat ze op de drie vragen hebben geantwoord. Duid aan op een schema wat de meerderheid van de klas aangeeft. Noteer ook de redenen ('parameters' als: 'het gaat over een klein kindje, dus zal het wel tot de jeugdliteratuur behoren', 'er komt expliciet seks in voor dus zal het wel vrij recent verschenen zijn'...) die de leerlingen hadden om voor het een of het ander te kiezen.

STAP 3

Geef de juiste antwoorden. Je kan de volgende conclusies trekken: 'parameters' werken niet; je kan beter je vooroordelen opzijzetten, want blijkbaar stroken die niet met de werkelijkheid; enkel het boek/verhaal op zich telt, niet het label of de plaats waar je het in de bib vinden kan.

CITATEN BIJ LESTIP 2

1.

Ik werd de verloofde van een kroonprins van Massacarrara. En wat voor een prins! Hij was even mooi als ik, het toonbeeld van charme en gratie, sprankelend en vurig. Ik hield van hem zoals je van je eerste liefde houdt: ik aanbad hem, ik stond in vuur en vlam. (p. 42)

Op een dag kreeg ik zin om een moskee van binnen te bekijken. Er waren alleen maar een oude imam en een beeldschoon meisje, dat vroom haar gebeden zei. Haar boezem was onbedekt en tussen haar borsten hing een mooi boeketje van tulpen, rozen, anemonen, boterbloemen, hyacinten en primula's. Zij liet het boeketje vallen, ik raapte het op en bracht het ijverig en vol eerbied weer op zijn plaats. Daar deed ik zo lang over dat de imam razend werd, en toen hij zag dat ik een christen was, riep hij om hulp. (p. 131)

2.

We dansen... de Grovillio di Figa! Ja! We dansen de Gor... Wat? De... De dans gaat aldus: we staan allemaal dicht opeen als een bundel spaghetti. Ja, hoera! Als Spaghetti! Dan begint het water te koken, onze benen worden slap! Als spaghetti! Hoera! (ongenummerd)

Geef je over, jij schelm!
Nooit, jij rabouw!
Sterf dan, jij schavuit!
Dáar!
Ai! Genade! (ongenummerd)

3.

Het werd onmiddellijk duidelijk dat ik niet de enige zou zijn die Erica voor zich wilde winnen. Het was zelfs zo dat onze veerboot naar de eilanden alleen maar nauwelijks van wal was gestoken of een jongeman – met een tand bungelend aan een leren veter op zijn blote, maar pover gespierde borst - begon op zijn gitaar te tokkelen om haar op het dek een serenade te brengen. ‘Wat voor taal is dat?’, vroeg ze, zo dicht naar me toegebogen dat haar adem in mijn oor kriebelde. ‘Engels, geloof ik,’ antwoordde ik na ingespannen luisteren. ‘Volgens mij is het Bryan Adams, “Summer of ‘69”.’ Ze lachte. ‘Je hebt gelijk’, zei ze, en voegde er op beleefd gedempte toon aan toe: ‘Wow, hij is vreselijk!’ (p. 23)

Toen we haar kamer verlieten, viel mijn oog op een tekening aan de muur. Het was een tropisch eiland met een landingsbaan en een steile vulkaan onder stormachtige lucht; in de krater van de vulkaan lag een meer met nog een eiland erin, een eilandje op een eiland, heerlijk beschut en kalm. ‘Wat is dit?’ vroeg ik. ‘Heeft Chris gemaakt, antwoordde ze, ‘toen we acht of negen waren. De aanleiding was een van zijn Kuifje-albums, *Vlucht 714*.’ ‘Wat prachtig,’ zei ik. (p. 60)

4.

Hij vertelde het verhaal van Gyges de herder, die bij een verborgen grot kwam, waarin een lijk lag dat niets meer droeg dan een ring. Toen Gyges die ring om zijn eigen vinger deed, bleek die hem onzichtbaar te maken. Nu zijn eigen gedrag door niemand meer gecontroleerd kon worden, begon Gyges allerlei onheil te stichten – de koningin verleiden, de koning vermoorden, enzovoort. Glaukoon stelde met zijn verhaal een ethische vraag: kan een sterveling de verleiding van het kwaad weerstaan als hij weet dat niemand kan zien wat hij doet? (p. 73)

Tot de bendeoorlog uitbrak, waren J.T.’s soldaten bereid geweest om het riskante, slecht betalende werk voor lief te nemen in de hoop op den duur vooruit te komen. Maar nu wilden ze compensatie voor het verhoogde risico. Een van de soldaten zei tegen Venkatesh: ‘Zou jij hier blijven staan met al die shit om je heen? Nee toch? Als ik mijn leven moet wagen, dan moet dat wat schuiven, begrijp je? Dan moet daar extra geld voor komen, want ik heb wel wat beters te doen dan voor niks hier kogels te staan vangen.’ (p. 140)

5.

Even later doe ik onhandige pogingen om in het halfduister een koe te melken. De meisjes gieren het uit. Wacht maar, ik hielp vroeger wel eens mee op de boerderij van de burens. En ja hoor, even later spuit de melk in regelrechte stralen in de emmer. Asel roept verbaasd naar haar zus: ‘Ze kan het verdorie!’ (p. 121)

De tweede dag moeten we de Alpen over. De receptioniste van het motorhotel in Zwitserland verklaart ons voor gek. Ze heeft gelijk. De weg klimt langzaam omhoog, voor ons ligt een idyllisch dal, met een dik pak wolken erin; het is prachtig om te zien. Tien minuten later rijden we in dat pak watten, de temperatuur zakt bruusk naar min vijf. Mijn vizier vriest sneller aan dan ik het af kan vegen en de weg is spekglad. Na een kwartier kan ik mijn rechtersingels niet meer bewegen. (p. 271)

6.

Ik herinner mij dien ochtend nog alsof het gisteren was, den ochtend dat het is gebeurd. Ge denkt: dat gaat mij niet gebeuren, mijn hoofd is hard als knikkers. Maar knikkers, dat zijn stukskes glas. Ha! Dat waart ge vergeten. En ge rolt om in uw bed. En ge voelt uw wervels gelijk een fietsketting door uw vlees dragen. En uw ogen zitten als mossels dicht, ge krijgt ze niet open. En ge denkt: wat is dat hier met mij, wie heeft er gisteren jenever in mijn soep gegoten. En dan. Gebeurt het. Ge botst met uwe kop tegen het hoofdeind van het bed en het breekt af. Niet dat hoofdeind, was dat maar waar. Nee, het is uwe kop die van u af rolt, over de plankenvloer – toek – tegen de muur en gelijk nen biljartbal – roef – onder 't bed. (Kop)

‘O, heer, heer, ik ben zo blij dat ik u hoor! U moet ons helpen, heer! Het beest is terug. Het is vannacht uit het woud de stad in getrokken. Het is een drama, heer, u begrijpt de ravage, en het nadert het paleis. O heer, wat moeten wij doen, de barsten kruipen door de straten en de huizen verkrumelen een na een, heer, heer...’ De vrouwenstem brak in diepbedroefde snikken. (Een zondag)

7.

Zijn keuken is zo schoon dat hij uit een modelwoning lijkt te komen; er staat zelfs geen afwas op het aanrecht. Gek, hoe alles het omgekeerde is van ons huis. Niet alleen de spiegelbeeldige keuken zelf, maar ook de netheid en de stilte. (p. 88)

Het is niet zoals ik me had voorgesteld, niet als snel een heuvel af fietsen of zelfs maar je hoofd door het raam van een auto steken op de snelweg. Het is meer een natuurkracht, alsof je in de winter aan het strand bent en de zeewind brult. De helmen hebben een plastic vizier. Ik heb het mijne neergeklapt, maar Adam heeft het zijne open; dat was een heel bewuste keus. ‘Ik wil de wind in mijn ogen voelen,’ zei hij. (p. 108)

8.

Ik reed achter hen langs in de richting van de Muizenstad. Het lawaai van alle machines kraste op mijn trommelvliezen. Ik kwam maar moeizaam vooruit op het platgetrapte gras, de kermis was vermoedelijk de enige gelegenheid waarvoor ik de vaste ondergrond van asfalt en klinkers verliet. (p. 176)

In de erker van het huis aan het Achterom vouwde Mahfouz vijfmaal daags zijn gebedsmat uit om gebeden te mompelen in de richting van Mekka. Hij was niet hinderlijk gelovig en viel Joe en India er niet mee lastig. (p. 85)

9.

Dan voel ik een hopeloos verdriet, als het bijna vergeten verdriet van mijn vroegste kindertijd: puur, onvermengd verdriet, niet verzacht door werkelijkheidsbesef en uiterlijke gebeurtenissen, verdriet zoals dat waar kleine kinderen om huilen; en dan kan ik maar beter weer boven water komen, maar ditmaal doe ik welbewust mijn ogen open, om er zeker van te zijn dat ik echt wakker ben. (p. 69)

Zo heet verlangend maakte ik mijn gezellen
met die paar woorden naar die reis,
dat ik hen nadien nauw nog in kon tomen.
En met de achterstevan naar de ochtend toe
en steeds flink koersend, maakten wij de riemen
tot vlerken voor de dolle vlucht. (p. 215)

10.

De papegaai zat op een tak akelig te krijsen en spreidde zijn vleugels. Toen Reiko miauwde tegen de papegaai vloog hij naar een hoek om zich te verstoppen, maar even later riep hij; ‘Dankjewel, gek die je bent, ellendeling.’ ‘Wie leert hem nou zoiets?’, zei Naoko met een zucht. ‘Ik niet hoor. Ik leer hem zulke dingen niet’, zei Reiko. En weer miauwde ze. De papegaai hield nu zijn kop. ‘Dat beest heeft ooit een traumatische ontmoeting met een kat gehad en sindsdien is hij ontzettend bang voor katten’, zei Reiko lachend. (p. 152)

Toen ik in de vierde zat, wilde ik dolgraag een koekenpan hebben. Zo’n langwerpige, om opgerolde omeletten te kunnen maken. Ik heb toen geld dat voor een nieuwe beha bedoeld was gebruikt om er een te kunnen kopen. Het probleem was dat ik drie maanden lang maar één beha had. Kun je het je voorstellen? ’s Avonds wassen, met veel moeite drogen en ’s ochtends weer aantrekken. Van alle trieste dingen op de wereld is er niets zo triest als ’s ochtends een halfnatte bh aan te trekken. Om te janken gewoon. En dan te bedenken dat het voor een koekenpan was. (p. 81)

11.

‘Hoe heet die?’ vroeg Lola. Ze wees naar een jonge stier die kwaad de vliegen van zijn kop schudde. Hij was haar lievelingsrund. Bert was even stil. ‘Die heeft niet echt een naam. Je mag er een bedenken als je wilt.’ ‘Lola’, zei Lola. ‘Maar het is een stier.’ Lola haalde haar schouders op en bleef naar de stier staren. Bert lachte nerveus. ‘Goed dan’, zei hij. ‘Die stier heet Lola. En hoe heet jij?’ ‘Lola’, zei Lola. Bert vond dat gemakkelijk om te onthouden. (p. 62)

‘Ik eh... Ik zou mijn abonnement willen opzeggen. Dat moet met dit document, via een aangetekende zending.’ De vrouw aan de andere kant van het glas doet Stefaan aan een gazelle denken. Een trage, obese gazelle, versuft op zoek naar de rest van de kudde. Klaar om verorberd te worden door een luie leeuw die de nasmaak van haar vlees verafschuwt. ‘Weet u wat ik hiernaast moet invullen? Het is mij niet helemaal duidelijk wat er bedoeld wordt.’ Stefaan tuurt over het blaadje dat ze hem wil tonen, naar een plaats boven haar wenkbrauwen. Mochten zijn ogen in staat zijn tot het uitsturen van laserstralen, dan zouden ze daar een gaatje branden. (p. 216-217)

12.

Tot dan was die hele kwestie rond Madame zo niet een grap dan toch iets van ons geweest dat we onder elkaar wilden ophelderen. We hadden er nauwelijks aan gedacht wat het voor Madame of wie ook zou betekenen. Ik bedoel dat het tot dan toe een tamelijk luchtige kwestie was geweest, en ook wel iets gedurfd. En het was niet zo dat Madame iets anders deed dan we van haar hadden verwacht: ze verstijfde slechts en wachtte tot we gepasseerd waren. (p. 41)

We vielen allemaal even stil. Juf Lucy werd niet vaak boos, maar als het gebeurde was je nog niet jarig, en even dachten we dat Polly ervan langs zou krijgen. Maar toen zagen we dat juf Lucy niet kwaad was, maar in gedachten verzonken. (p. 47)

De bovenstaande fragmenten komen uit:

1. Candide (Voltaire)
2. Ergens waar je niet wil zijn (Brecht Evens)
3. De val van een fundamentalist (Moshin Hamid)
4. Freakonomics (Steven D. Levitt en Stephen J. Dubner)
5. Meisjes, moslims en motoren (Gaea Schoeters en Trui Hanouille)
6. een twee drie ten dans (Eva Cox)
7. Voor ik doodga (Jenny Downham)
8. Joe Speedboot (Tommy Wieringa)
9. Is dit een mens (Primo Levi)
10. Norwegian wood (Haruki Murakami)
11. Groener gras (Annelies Verbeke)
12. Laat me nooit alleen (Kazuo Ishiguro)